

ἙΠΕΤΗΡΙΟΝ

Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Γραμμῶν

ἜΤΟΣ Ι΄

Ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις
Συλλόγου πρὸς ἐπίσχεσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν.

ἈΘΗΝΑΙ 1933

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ
ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΕΡΚΟΜΙΟΝ ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΟΝ Β'

Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον κείμενον ἐκδίδω δια πρώτην φοράν κατὰ φωτογραφίαν τῶν φύλλων 298^v-299^v τοῦ ὑπ' ἀρ. 131 ἑλληνικοῦ Βαροκκινῶ κώδικος τῆς Βοδλεϊανῆς βιβλιοθήκης, ἀναγομένου εἰς τὸν 14. αἰῶνα καὶ περιέχοντος διάφορα ρητορικά, κατὰ τὸ πλεῖστον, συγγράμματα καὶ ἐπιστολάς τοῦ Ψέλλου, τοῦ Βλεμμύδου, τοῦ Μανασσῆ, τοῦ Ὀλοβώλου, τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου, τοῦ Ἰωάννου Ἀποκαύκου καὶ ἄλλων ¹.

Τὸ χειρόγραφον, εἰς τὰ σχετικὰ φύλλα τοῦλάχιστον, ἔχει ὑποστῆ φθοράς τινας καὶ ἀπὸ ὑγρασίαν καὶ ἀπὸ διάβρωσιν σκολήκων, ὥστε εἰς μερικὰ σημεῖα νὰ εἶναι ἀδύνατος ἢ πολὺ ἐπισηφαλῆς ἢ ἀνάγνωσις. Τὰ σημεῖα αὐτὰ θὰ ἦσαν πολὺ περισσότερα χωρὶς τὴν ἐπικουρίαν τοῦ ἐν Oxford γνωστοῦ φιλολόγου E. Lobel, ὅστις εἶχε τὴν καλωσύνην πλεῖστα χωρία ν' ἀντιβάλῃ πρὸς τὸ πρωτότυπον καὶ νὰ τ' ἀναγνώσῃ. Ἐντεῦθεν ἐσημείωσα ὡς ἀβέβαια ἐκεῖνα μόνον τὰ σημεῖα, ὅπου καὶ ὁ Lobel δὲν εἶναι ἀπολύτως βέβαιος περὶ τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως. Διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτὴν συνδρομὴν, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ παρούσα ἔκδοσις θὰ ἦτο πολὺ ἀτελεστερά, ἐκφράζω πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου.

Τὸ χειρόγραφον εἶναι γραμμένον ὄχι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας τ' ἀποδεικνύουν ὄχι μόνον τὰ σφάλματα τὰ ὀρθογραφικά, π. γ. καταβάλεσθαι § 2, ἴσον, τηγάως καὶ φᾶναι § 5, συνήρορακται § 6, ἄττα § 7, εὐθίμοις καὶ μετερόθμισας § 9, ἐπισκωμάσασαν, ἀπλειστον (ἐν § 19 ἔχει διορθωθῆ τὸ ἀπλειστία), § 12 πηραζομένους, ἐπιχωρηγῶν (ante corr.) § 14, πεποιεῖσθαι § 15, ἐπιλυγαζομένη § 17, ἀντεξετᾶσαι § 18, ἀλλὰ καὶ σφάλματα περὶ τὴν γραφὴν ἀπλῶς τῶν λέξεων, ὅπως παραιτέρω (ἀντὶ περαιτέρω) καὶ προβάσεως (ἀντὶ προφάσεως) § 12, καμ[.]αις (ἀντὶ Καμβύσας) § 17, ὑφ' ἡλίον (ἀντὶ ὑψηλίον) § 18, καὶ αἱ πολλαὶ διορθώσεις τῆς αὐτῆς χειρός, τὰς ὁποίας ἀναγράφω εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα. Τὸ ὑπογεγραμμένον ἢ παραλείπεται πάντοτε, διακρίνεται δὲ διὰ μικροῦ χώρου ἀφηνομένου κενοῦ ἢ ἑναρξίς νέας περικοπῆς εἰς τὰς §§ 5, 9 καὶ 18.

¹ Λεπτομερῆ τῶν περιεχομένων τοῦ χειρογράφου ἀναγραφὴν εὐρίσκεις παρὰ C o x e, Catalogus codicum κλπ. σ. 211-30.

Λόγος Διακόνου πρὸς Βασιλεῖον αὐτοκράτορα λόγος.

1 Ἐδεῖ μὲν τὸν μὴ σύνδρομον τῇ προθυμίᾳ τὸν λόγον ἐπικτησάμενον,
γενναιότατε βασιλεῦ, ἐπὶ τὴν ἀντροφον καθῆσθαι σιωπὴν καὶ μὴ τοῖς ὑπὲρ
αὐτὸν ἐφαλλόμενον γέλῳτα πρὸς τῶν ἀκουόντων ἀντ' ἐπαίνων καὶ κρότων
5 προσεπισύρεσθαι, ὡς ἀνίπτοις χεραὶ — τοῦτο δὴ τὸ θουλλούμενον — τὰ κρείττω
τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐκθειάζειν πειρωμένον· ἐκείνοις μὲν γὰρ οἶμαι μόνοις δίκαιον
εἶναι τὸ τοιαῦτα θαυμάζειν παραχωρεῖν, οἷς μὴ τὸ προθυμεῖσθαι μόνον,
2 ἀλλὰ καὶ τὸ λέγειν ἰσόροπον ἐπὶ τοῦτο καθέστηκεν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ τρόπαια καὶ
τὰ θαυμαστά προτερήματα τῆς εὐγενοῦς σου καὶ τῶ ὄντι βασιλικωτάτης ψυχῆς
10 οὐ μόνον τοὺς τὸ λέγειν δεινοὺς καὶ γλῶσσαν ἀτικίζειν ἐξησημένους εἰς τὸ
τοὺς σοὺς θαυμάζειν τρόπους ἱμεῖρεσθαι διανέοτησεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ποσῶς τι
τούτων μετέχοντας ἐπὶ τοῦτο διήγειρε προθυμώτατα, ἄτοπον ἠγησάμενος καὶ
ψυχῆς ἀγενοῦς καὶ μηδὲν ἀνδρικὸν καὶ γενναῖον εἰδυίας τὸ μὴ καταβάλλεσθαι
16 καὶ αὐτὸν ἐν ταῖς τοιαύταις συνεισφοραῖς, ἀλλὰ ἀσυντελῆ μόνον ὑπὲρ ἅπαντας
3 φαίνεσθαι — ἄλλως τε δὲ καὶ σθένιον ἠγῆμαι στρατηγοῖς μὲν τοὺς ἐν τέλει
16 τῶν λαφύρων εἰσφέρειν τὰς ἀπαρχάς, τοὺς δὲ περὶ λόγους τὴν σχολὴν ἀναλί-
σκοντας μὴ τοῖς κρατοῦσι τὰς εὐφημίας ἀπαραιτήτως διδόναι, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν
κατὰ γε τοῦτο ἀπολιμπάνεσθαι· καίτοι τοῖς πάλαι νεομισομένον, οἶμαι, ἐξεῖναι
τῶ βουλομένῳ παντί, τό γε εἰς ἑαυτὸν ἦκον ἐξαιρεῖν τε καὶ κυδαίνειν τὰ βέλτιστα
4 — διὰ ταῦτα τοίνυν τῶ σῶ φιλανθρώπων θαρρήσας ἐπὶ τὸν ὑπὲρ τῶν σῶν ἐπαί-
21 νων ἀγῶνα καθήμι ἐμαντόν, καίτοι μὴ κατὰ τοὺς Ὀλυμπιονίκας τὸν τοιοῦτον
ἄθλον πολλάκις ἐγκονισάμενος, ἀλλ' οἷόν τινα γλωττοπέδην ἐπεμβαλὼν τῶ
στόματι τὸν κημὸν τῆς σιγῆς.

5 Εἴθισται μὲν οὖν τοῖς περὶ τὰς τοιαύτας τῶν λόγων ὑποθέσεις κομποῖς
25 τὰς τῆς ἐνεγκαμένης εὐδαιμονίας καὶ τῶν προγόνων ἀριστείας πρότερον
ἀπαριθμεῖν καὶ οὕτως ἐπὶ τὸν ἐπαινούμενον μετοχετεύειν τὸν ἐπαινον. ἀλλὰ
περιέργον ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τηράλλως ἀνόνητον ἐπὶ τῶν σῶν τοῦτο ποιεῖν· τί
γὰρ δεῖ περὶ τῶν πᾶσι καταφανῶν τὸν χρόνον κατατρίβειν λεπτολογούμενον;
τῶν γὰρ σῶν προγόνων, κράτιστε βασιλεῦ, τὰς ἀρετὰς ἀγνοεῖν καὶ τὰ τρόπαια
30 ἴσον ἐστὶ καὶ τὸν ἥλιον. ἐκ δὴ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἀγαθός, κατὰ Πλάτωνα
φάναι, οὐκ ἀποχωρῶσαν ἠγήσω τὴν ἐκείνων ἀρετὴν πρὸς φιλοτιμίαν
ἐξεῖναι σοι, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τοῖς πόνοις φανεῖης κρείττων ἐκείνων, ἀδικήσῃς
6 ἐνόμιζες. καὶ δὴ ἄρι μὲν ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας τυγχάνων, ἐν ᾧ μάλιστα μὴ
καταστοχεῖν ἢ φύσις οἶδεν ὡς τὰ πολλὰ τοῦ καθήκοντος — πολὺς γὰρ ἐν τούτῳ

1 λόγος in mg. 2 τὸ B: correxi 4 αὐτὸν B 5 cf. Hom. V 266 13 εὐγενοῦς
B: correxi 18 τοῖς (vel ὄν vel καὶ) in foramine perit 20 ἐπὶ τῶν ὑπὲρ σῶν ἐπαί-
νων B: correxi 24 κομποῖς] cf. e. g. Menandri περὶ ἐπιδεικτικῶν p. 369 Sp. Aph-
thonii Prog. VIII p. 21 Rabe 30 Plat. Menex. 237a 32 σοὶ σου B.

παμμιγῆς τε καὶ πάμφωνος, κατὰ τὴν μυθευομένην τῆς Λέοντος πολυκέφαλον
 ἕδραν, τῶν παθῶν ὁ ὄχλος δίκην εὐρύπων κυκᾶται τε καὶ συνήρακται, ἐκάστου
 παρ' ἑαυτοῦ μετέλκοντος πάθους καὶ τυφωνικῶς τοὺς ὑποστωμένους ἐκτραχη-
 λιάζοντος — ἔδειξας ἐκ πρώτης γραμμῆς εἰς οἷαν αὐξὴν ἐλάσεις καλῶν. οὐ γὰρ 7
 πρὸς ἡδονὰς ἢ ὀργὰς καὶ τοιαῦτα αἷτα θηρία ἀπέκλινας, ἀλλ' ἡγεμόνι νῶ βασι- 5
 λικῶς κυβερνώμενος γαληνιάζειν ἠγάγκασας τῆς ἡλικίας τὸν κλύδωνα, οἰονεῖ
 τινα τυραννίδα διακρουσάμενος τὴν τῶν παθῶν ἐπικράτειαν, τῇ βασιλικωτάτῃ
 δὲ τῶν ἀρετῶν προσεχώρησας, ἤπερ ἢ τριτὸς τῶν ἀδελφῶν ὡς προεσβυτέρα
 συνείπειτο, πᾶν τὸ ἀντίον ἐκποδῶν κατασιτρέφουσα. οὕτω μὲν οὖν ἀναχθεῖς ὡς 8
 εἶναι σε κανόνα καὶ στάθμην ἢ μᾶλλον φιλοτιμίαν τῆς βασιλείας μεγέθει τε f. 299^r
 φύσεως καὶ τρόπων εὐθύτητι ... ἐπὶ τὸν περικλεᾶ τοντονὶ καὶ προγονικόν 11
 σου θρόνον παρὰ τοῦ κρείττονος ἐγκαθίδρουσαι καὶ οὐκ ἔχω λέγειν πότερον
 Ἀμαλθείας κέρας καὶ ζωὴ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης ἢ ποταμὸς χουσοροβάς καὶ
 χώρα παγκάλους ἄνθεσι περιβοήθουσα τῇ βασιλείᾳ πρὸς τοῦτου δεδώρησαι. ἔδει
 γὰρ ταῖς τῶν παρεγγράπτων ταύτην ἐκλείπουσαν ἀντιθετικαῖς ἐπιθέσεισι καὶ 15
 μικρῶ πνέουσαν ἤδη ἀναζωπυρηθῆναι καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἀνακληθῆναι
 εὐγένειαν.

Ἐνταῦθα γενόμενος τῆς ἀρχῆς ἡκιστα μικροπροεπῶς διατεθῆναι περὶ 9
 οὐδενὸς (τῶν) ἀπάντων ἠρέσχον οὐ μὴν ἐφρενώθης τῷ ταύτης ὄγκῳ καὶ
 ἀξιῶμαι, δὲ κἂν ἄλλῳ παθεῖν ἴσως ἦν διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀσιτάθμητον. ἀλλ' 20
 οὐ σὺ γε, κραταιότατε βασιλεῦ πόθεν; ὅς γε νόμοις μὲν εἰκεις παλαιοῖς ὑγιῶς
 ἔχουσιν ἀραρότι λογισμῶν, εὐθύμως δὲ ὑπηρετεῖς ἀπαθεῖ καὶ καθεστηκότι φρο-
 νήματι. οὐ γὰρ ἠρέσχον τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς καθάπερ ἀνεορμάτιστον πλοῖον
 ἐπαφεῖναι ταῖς ἡδοναῖς, ἀλλ' οὕτω πρὸς ἅπαν εἶδος καλῶν μετεροῦθμισας, ὡς
 φιλόσοφον ἀτεχνῶς ἀπεργάσασθαι καὶ τούτῳ μὴ ἔχειν ἀντιβαίνειν τὰς τῶν 25
 παθῶν ἐμβολάς. τίς γὰρ οὕτω πρὸς ἡδονὰς ἀνένδοτος ὤφθη καὶ ἀμείλικτος 10
 πρὸς θυμόν, ὅς γε τῶν ὑπηκόων τοὺς ὀλισθαίνοντας οὐχὶ κατὰ τοὺς ἀποτόμους
 τῶν ἰατρῶν ἀποιέμεις ὡς σεσηπότα μέλη τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν
 ἐκείνοις τοῖς γὰρ τῶν λόγων περιστέφ(ων) ..., εἰς ἣν ἐτάχθησαν λειτουργίαν
 τὸ πρότερον, ἐπανάγεις φιλανθρωπώτατα. οἶδας γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅτι τὸν ἀγαθὸν 30
 οὐκ ἀντιβλάπτοντα δεῖ, ἀλλ' εὖ ποιοῦν(τα) μείζω δείκνυσθαι τῶν ἠδικηκότων.
 τὸ μὲν γὰρ ἀρετῆς καὶ θεῖον, τὸ δὲ δυναστείας καὶ τῆς κάτω περιφορᾶς. τίς 11
 μὲν γὰρ οὕτω κρίσει δικαίᾳ καὶ μὴ σφαλλομένη γνώμῃ πρὸς τὸ λυσιτελοῦν

3 παρ' incertum 4 εἰς (vel πρὸς) incertum; littera σ tantum nunc legi potest
 5 νῶ propter umiditatem legi non potest; sed cf. Plat. Leg. 963a 8 sc. τῇ δικαιο-
 σύνη || ὡς incertum 9 ἀντίον incertum; ἀντιάζον? 11 inter εὐθύτητι et ἐπὶ 10
 fere litterae evanuerunt 12 παρὰ | περὶ B 14 πρὸς | πρὸ B 19 τῶν addidi
 22 εὐθίμοις B: correxi 27 ὅς; ὡς-B 28 post ἰατρῶν 2 litterae evanuerunt (δέ?
 Lobek, δὴ? ego) 29 ἐκείνοις (πορεύη)? 30 οἶδας; οὐδεὶς H.

διεξήγαγε τὸ ὑπήκοον καὶ δίδυγεν, ὡς μὴ παρακλαπῆναι τὸν νοῦν καὶ τοῖς
 μὴ μαχιμωτάτοις μὲν καὶ θαρραλέωτάτοις ἀπονεῖμαι τὰ τῶν πολέμων, τοῖς μὴ
 σοφωτάτοις δὲ καὶ πολιτικωτάτοις τὰ τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐπικαίρως καὶ καταλ-
 12 λήλως ἀμφοτέρω διαθήσεσθαι; τίς δὲ τὴν τυραννικὴν γνώμην καὶ πλεονεκτικὴν
 5 βίαν ἐπὶ κακῶ τῶν πηλοῖον ἐπισκωμάσασαν καὶ κόρον κατὰ τὴν ἀπληστον
 βδέλλαν εἰς τὸ τὰ ἀλλότρια διασπάσειν οὐκ ἔχουσαν οἶονεὶ κανιῆρι τῇ ἀπαρα-
 λογίστῳ δίκῃ ἀκρωτηριάσας μὴ περαιτέρω βαίνειν κατεβιάσατο; καὶ νῦν οὐκ
 ἔστιν ἰδεῖν τὸν ἀδικοῦντα ἢ ἀδικούμενον, οὐδὲ πρόκειται θέαμα τῷ βίῳ καὶ
 τραγωδίας ἐπάξιον ἀνθρωπῶ τῶν οἰκείων ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχοῦσης προφά-
 10 σεως ἐλαυνόμενοι. ἤρκεσας γὰρ μόνος ἀνδρικῶς τὴν ἀκατάσχετον ἀναχατίσαι
 φορὰν καὶ κραταιῶς τὴν κοινὴν ἐναποσβέσαι πυρκαϊάν.
 13 Ἄλλ' ἔλαθον ἑμαντὸν κοιτύλη μετροῦν τὸ Νεῖλου νᾶμα πειρώμενος· οἶμαι
 γὰρ ὡς ῥᾶσι τὰς ἂν τὸ Ἀτλαντικὸν σκάφει σαθρῶ διαβαλαπτεῦσειε πέλαγος,
 ἢ τῶν σῶν ἀρειῶν (τὰ) κράτη καὶ τὰ μεγέθη κατὰ μέρος ἐξηγήσασαιτο. ἐγὼ
 15 γοῦν τοῦτων παραχωρήσας τοῖς οἷς ὁ βίος ἐστὶ ταῖς τοιαύταις ἐνευδοκιμεῖν
 ὑποθέσειν, ὃ με μικροῦ [με] παρήλθε πολλῶν ὑπερφόρον τῷ λόγῳ προσθή-
 14 σομαι καὶ μὴ τι δοκεῖτω θρόνῳ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἢ τερατεία τηγάλλως κολα-
 κευτικὸν περισαίνουσα· οὐ γὰρ ἐξίτηλον τῷ χρόνῳ πεφώραται οὐδὲ συναιρομέ-
 νην εἰς ψευδολογίαν ἔχει τὴν ἀρχαιότητα. οἶμαι γὰρ πάντα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν
 20 ἐναργῶς περιφέρειν αὐτό, πλὴν εἰ μὴ τις ἔκων τὸ ἐνδοθεν ὄμμα διὰ φθόνον
 λημᾶ. τὴν δσημέραι φημὶ πρὸς τοὺς λιμῶν ταλαιπωροῦντάς σου πρόνοιαν, οὐς
 κρυμῶ μὲν πειραζομένους, ἐνδεία δὲ τροχομένους καὶ τὸ θανεῖν κινδυνεύοντας,
 οὐχ ὑπὸ στέγῃ μόνον συνήγαγες, ἀλλὰ καὶ τροφήν ἀποχρῶσαν ἐπεδαψίλευσας,
 καὶ οὐ λήγεις εἰσεῖτε γε καὶ νῦν ἀφθόνως αὐτοῖς τὸν ἔρανον ἐπιχορηγῶν τῆς
 15 χρηστότητος. φασὶ μὲν οὖν οἱ τῶν πραγμάτων ἀπαραλόγιστοι δικασταὶ τοῦτο
 26 μόνον κεκτῆσθαι κοινὸν τὸν θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, εἰ ποιεῖν, ἀλλὰ τὸν μὲν
 μᾶλλον, τὸν δ' ἥτιον, κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκάστον μετρούμενον· ἀλλὰ σὺ
 τούτῳ γε ὀλικῶς συνανακραθεῖς, καὶ θεὸν αὐτόν, εἰ καὶ φάναι τολμηρόν, τῆδε
 παρισωθῆναι φιλομυῖ. ὄλην ἠγίαν ἐφεις (εἰς) τὰ ἀγαθὰ καὶ τοσοῦτον τῶν
 30 ταμείων εἰς τὰς ἐκείνων χεῖρας ἀφειδῶς ἀπαντῶν, ὡς μηδὲ τῶν πυθμένων,
 εἰ τύχοι πεποιῆσθαι φειδώ. καὶ πρότερον ὁ ἥλιος τοῖς κατὰ γῆν τὰς ἀκτῖνας
 16 ἀπαγορεύσειεν ὑφαπλῶν ἢ σὺ τῶν τοιούτων καταναρκήσεις διατομῶν. ὡς γὰρ
 πηγὴ πολυχέμων διειδὲς τε καὶ καθαρὸν περινάουσα τὴν ὄσην περικυκλοῖ
 χώραν καταπιέζεσθαι ξηρότητι τῶν αὐχμῶν οὐκ ἔῃ παραλιμνάζουσα γὰρ
 35 ἀφθόνως ψυχαγωγεῖ τε καὶ πλήθειν προσεπαγγέλλεται τὸν καρπὸν· οὕτως καὶ

1 μὴ τοῖς B: transposui (an μὴ τοῖς μὴ?) 3 ἐπικαίρως iteravit in mg eadem
 manus; ἐπικῶς (?) in textu ante corr. 5 πηλοῖων B: correxi 13 ῥᾶσι? 14 τὰ
 addidi 16 με deleui || ὑπερφόρων B: correxi 17 καὶ ὡς B. 22 τροχομένους (?) ante
 corr. 26 κοινὸν τὸν] κοινωνόν B 29 εἰς addidi 30 ἐκείνω B: correxi || μηδὲν
 B: correxi 31 τοῖς] τοῦς B 32 ὑφαπλῶν? 33 περικυκλοῖ] περι incertum (Lobel)

σύ, συμπαθέστατε, φιλοτίμως ἀναπηγάζων τοῖς δεομένοις τὴν (χάριν) καὶ πλουσίως κατάρδων ταῖς ἐπιδόσεσιν, οὐκ ἐπὶ πλείων τῆς πενίας τὴν κάμνον συγχωρεῖς ἐπινέμεσθαι καὶ διαίθειν ὑποσμίχουσαν ἅπαν τὸ ὑποκείμενον. καὶ νῦν ἔνεστιν ἐκ τούτου τοῖς βουλομένοις ὄραν τοὺς πρώην ἐκτετηγημένους τῷ πάθει καὶ ἐνερόχρωτας τὴν φυσικὴν εὐεξίαν ἀπειληφότας ἵπτειν τε καὶ σφά- 5 δάζειν [καὶ] διὰ τὴν παρὰ πᾶσαν αὐτοῖς προσδοκίαν ἐπὶ τὸ ζῆν ἐπανάκλησιν.

Ἄλλὰ ποῦ νῦν οἱ τῶν λόγων λαμπροὶ διαιτηταί, οἱ γλαφυρότητι περιόδων 17 καὶ κώλων | καὶ πραγμάτων ὑπερβολαῖς τοὺς ἐπαινουμένους ἐξαιρεῖν ἐμβρο- t.299^v θυόμενοι, Ξέρξας δὴ τινὰς καὶ Κύρους καὶ Ἀλεξάνδρους, ἔτι τε Καμβύσας καὶ Πομπηίους ἐπιφημιζόντες; οἶμαι γὰρ ὡς, εἴ γε κἀκεῖνοι παρήσαν, μακροῦ ἂν 10 καὶ αὐτοὶ τῶν σῶν κατορθωμάτων ἠτήθησαν καὶ τὸ τῆς σελήνης πεπόνθασιν ἀτεχνῶς· ἠδίων μὲν γὰρ ἐκεῖνη, ὅποταν διχόμητος ἦ καὶ τύχη μὴ ἐπηλυγαζομένη τοῖς νέφεσι, τηλαυγείς τὰς λαμπηδόνας τοῖς ὀδίταις καταπυρσεύουσα, ἀλλ' ἄρι τοῦ ἑωσφόρου τὸν ὀρίζοντα παραμείψαντος καὶ πρὸς τὸν πόλον ἀνίσχοντος, ἐπισκοτεῖται καὶ τὸν δίσκον ἀλαμπῆ τε καὶ ἀμαυρὸν ὑποφαίνοντα ὡς ἔωλόν τινα 15 θροαλλίδα τοῖς ὄρωσι προδείκνυσι τοσοῦτον τῶν ἄλλων ὑπερῆρε τὰ σὰ καὶ ὑπέρεκται. εἴτα τίς ἀνάσχηται παρ' ἄλλοις ἀντεξετάσαι τὰ σὰ κακ' αὐτοῦ γινῶναι 18 πηλίκον ἐστὶ τὸ διάφορον; οὐκ ἔγωγ' οἶμαι τὸν γε κύριον τῶν ὀρθῶν λογισμῶν, πλὴν εἰ μὴ τις, ὡς ἡ παροιμία, τὰς κωμικὰς κολοκύντας λημᾶ. σὺ γὰρ πράξει μὲν τοὺς ἀνδρικοτάτους, ἀνδρεία δὲ ψυχῆς τοὺς πρακτικοτάτους ὑπερνεκᾶς, 20 μᾶλλον δὲ ἀνδρεία μὲν, ὡς ἔφην, τοὺς ἀνδρικοτάτους, πράξει δὲ τοὺς πρακτι- κωτάτους καὶ ἀμφοτέρους τῷ ὑπερβάλλοντι. τοσαύταις καὶ τοιαύταις καταγλαϊ- ζόμενος χάρισι τῆς ὑψηλίου καθωραῖζεις τὸ πλήρωμα, τοιοῦτον συναγροχῶς ἔσμον ψυχικῶν ἀγαθῶν περιαστράπτεις λαμπρῶς τὸ ὑπήκοον. 24

Ταῦτά σοι τῶν λόγων ἐξύφηνα, κράτιστε βασιλεῦ, τὰ ψελλίσματα, οὐ 19 χλιδῶσαν αὐχῶν δημάτων εὐγένειαν, οὐ περίτρονον ἐρυγγάνων τι καὶ περίτρο- χον, ὁμοῦ μὲν σοὶ χάριν ἀποτιννὺς τῶν εἰς ἐμέ σου καλῶν, ὅς με τὸν μικρὸν οὐ παρεῖδες, ἀλλ' ἐν μέρει τῶν δούλων δι' οἰκείαν συμπάθειαν ἐγκατέλεξας, πρὸς ἣν ἀνεπιτέρωταί σοι αὐτοφυῆς καὶ αὐτοκέλευστος ἡ ψυχὴ — τοσαύτη γὰρ 30 τις ἐντέτηκέ σοι τοῦ εὖ ποιεῖν ἀπληστία, ὡς θᾶπτον ἂν τις ἀπείποιεν ἀπαιτῶν ἢ σὺ διδούς τε καὶ ἐπιχορηγῶν — ὁμοῦ δὲ τὴν νενομισμένην συνεισφορᾶν, ἣν ἔδει καταβαλεῖν, ὥσπερ εἰκός, ἐκπληρῶν. καὶ ἡσθεῖς γε τούτοις, γεννησιότατε 20 βασιλεῦ, καὶ τοῖς πολυτελέσιν ἐγκρίναις καὶ μὴ περὶ τὰ ὄτα θυραυλήσαιεν μόνον διὰ κενῆς, ἀλλὰ τῷ τῆς ψυχῆς βάθει ἐνδαιτησαιντο, καὶ σοι παραταθείη τὰ

1 χάριν addidi 2 cf. Daniel 3,22 3 διαίθειν] διαερθ[?] sibi legere videtur Lobel 5 ἐνερόχρωτας B: correxi 6 καὶ deleui || παρὰ pro περὶ legit Lobel 8 καλῶν vel ἰδεῶν pro κώλων sibi discernere videtur Lobel 9 κάμ[.]ας legit

Lobel; Καίσαρας? 12 ἐκεῖνοι ante corr. || τύχη] τύχοις B; συγχοῖς? 19 cf. Aristoph. Nub. 327 27 σοὶ]σὺ B 28 ἐγκατέλεξας ante corr. 34 διακονῆς ante corr. || βάθει] πάθει ante corr.

οκῆπτρα τῆς βασιλείας ἐπὶ μακροῦ, εὐπραγίας ἀπάσης κατ' οὐράκιον ἐπιπνεούσης καὶ ὀλιβιότητος ἄνωθεν, ὡς ἂν ἐντεῦθεν εὐδαιμονίας αἶθραι καὶ τὸ ὑπήκοον ἀναψύχῃσι καὶ θυμηδίας παντοίας πεπληρωμένον ἀποδεικνύωσιν.

Ὅτι τὸ ἐγκώμιον ἀναφέρεται εἰς Βασιλείον τὸν Β', καὶ ὄχι εἰς τὸν Μακεδόνα Βασιλείον, εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως: Εἰς τὴν § 5 θεωρεῖ πασίγνωστα, ὅσον καὶ τὴν ἡλίον, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τρόπαια τῶν προγόνων τοῦ βασιλέως, εἰς δὲ τὴν § 8 χαρακτηρίζει τὸν θρόνον τοῦ Βασιλείου προγονικὸν καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν παρεγγράπτων, δηλαδὴ τοῦ Νικηφόρου Φωκά καὶ τοῦ Τσιμισκῆ.

Κατὰ ταῦτα δὲν ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία, ὅτι καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ λόγου εἶναι τὸ ἴδιον πρόσωπον μὲ τὸν γνωστὸν ἱστοριογράφον Λέοντα τὸν Διάκονον. Συμφωνοῦν ἄλλωστε μὲ ὅσα γνωρίζομεν περὶ τοῦ ἱστορικοῦ τὰ ὀλίγα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μᾶς προσφέρει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν § 19. Ἐκεῖ τονίζει, ὅτι τὸ ἐγκώμιον ἔγραψεν ὄχι μόνον ὡς ἀναφορὰν ὑπήκοου πρὸς τὸν βασιλέα του, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκδήλωσιν προσωπικῆς πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης, διότι τὸν ἐπρόσεξε καὶ τὸν συμπεριέλαβεν εἰς τὸ αὐλικὸν του περιβάλλον: ὅς με τὸν μικρὸν οὐ παρείδες, ἀλλ' ἐν μέρει τῶν δούλων δι' οἰκείαν συμπάθειαν ἐγκατέλεξας. Πράγματι γνωρίζομεν ἡμεῖς ¹, ὅτι ὁ Λέων γεννηθεὶς περὶ τὸ 950 εἰς τὴν Κολοῦνην τῆς Λυδίας (εἰς τὴν περιοχὴν τῶν σημερινῶν Κούλων) ἦλθεν ἔνωρίς, καθὼς φαίνεται, εἰς τὴν Πόλιν, διὰ τὴν σπουδασθῆναι ἐκεῖ εὐρίσκετο κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ Νικηφόρου στάσιν τοῦ ὄχλου τὴν ἀνοιξιν τοῦ 967 καὶ ἦτο μειράκιον, ὅπως λέγει ². Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Βασιλείου ἐναντίον τῶν Βουλγάρων τὸ 986 καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριαδίτζας (τῆς σημερινῆς Σόφιας) ὁ Λέων ἦτο ἤδη διάκονος καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ βασιλέως, μόλις δὲ διεσώθη ἀπὸ τὴν σφαγὴν κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην φυγὴν τῶν βυζαντινῶν στρατευμάτων ³. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ὑπαινίσσεται ὁ συγγραφεὺς § 19, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρίσκετο πρὸ τοῦ 975· διότι κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ περίπου εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅπου εἶδε καὶ τοὺς δύο ἐκ Καππαδοκίας συμφυεῖς ἀδελφοὺς, τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνισις εἶχεν ἀναταράξει τότε τὰ πνεύματα ⁴.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἀφορμὴ, ἐκ τῆς ὁποίας συνετάχθη καὶ ἐξεφωνήθη ὁ λόγος, δὲν εἶναι ἐκ τοῦ ἔργου φανερά. Ὁ Λέων θὰ τὸν ἀπήγγειλεν εἰς μίαν ἀπὸ

² ὑπήκοσον? ante corr.

¹ Τὰ βιογραφικὰ περὶ Λέοντος στοιχεῖα συνεκέντρωσεν ὁ πρῶτος ἐκδότης αὐτοῦ Κ. Hase εἰς τὸν πρόλογον τῆς ἐκδόσεώς του σ. XVII ἐξ. ἐκδ. Βόννης· τοῦτον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Krumbacher GBL² σ. 266 ἐέ. Ἡ μόνη μας πηγὴ εἶναι τὸ ἱστορικὸν του ἔργον.

² 4, 7 σ. 65 B.

³ 10, 8 σ. 173 B.

⁴ 10, 3 σ. 165 B.

τὰς ἀναριθμήτους ἐκεῖνας τοῦ βυζαντινοῦ παλατίου τελετᾶς, κατὰ τὰς ὁποίας ἐζητοῦσαν μὲ βαρυφόρους καὶ μεγαλοστόμους πανηγυρικοὺς νὰ ζωηρεύσουν τὴν χρυσοποικίλτον ἀνίαν τῶν ἱεροπρεπῶν ἐθιμοτυπιῶν. Ἐμποροῦμεν ὅμως νὰ καθορίσωμεν κατὰ προσέγγισιν τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐξεφωνήθη ὁ λόγος. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἀκόμη νέος (τὸ λέγει ρητῶς σχεδὸν § 4 καὶ 19), νέος δὲ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἔπος τοῦ λόγου του, μὲ τὴν ἐπισώρευσιν φράσεων κενῶν καὶ ὑπερβολικῶν καὶ μὲ τὴν δουλικὴν σχεδὸν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὰ ρητορικὰ ἐγχειρίδια περὶ τῆς συγγραφῆς ἐγκωμίου βασιλέως, εἰς τὰ ὁποῖα μάλιστα καὶ παραπέμπει § 5. Τὸ βλέπει κανεὶς, αἱ σχολειακαὶ του ἀναμνήσεις εἶναι πρόσφατοι, τὴν σχετικὴν ὄριμότητα εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ λόγου, ποὺ παρουσιάζει τὸ ἱστορικόν του ἔργον (συμπληρωθὲν περὶ τὸ 990), ματαίως θὰ ζητήσης εἰς αὐτὸ τὸ πρωτόλειον. Εἶναι ζήτημα λοιπόν, ἂν ὁ Λέων εἶχεν ἡλικίαν μεγαλυτέραν τῶν 30 ἐτῶν. Ὡστε εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 980 περίπου.

Ἐπὲρ τῆς χρονολογίας αὐτῆς μαρτυρεῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι πουθενὰ εἰς τὸ ἔργον δὲν γίνεται λόγος περὶ στρατιωτικῶν κατορθωμάτων τοῦ βασιλέως¹, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ παρέλειπεν ἀσφαλῶς ν' ἀναφέρῃ καὶ νὰ ἐξάσῃ ὁ Λέων. Ἰσα ἴσα μάλιστα τὸ γεγονός ὅτι ἐν § 11 τονίζεται, πόσῃν ἱκανότητι ἔδειξεν ὁ Βασίλειος νὰ τοποθετῇ εἰς τὸν πόλεμον τοὺς *μαχιμωτάτους καὶ θαρραλεωτάτους*, εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τοὺς *σοφωτάτους καὶ πολιτικωτάτους*², ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἐγκώμιον συνετάχθη ὄχι μόνον πρὸ τοῦ 994, τοῦ ἔτους τῆς εἰς Συρίαν ἐκστρατείας, τῆς πρώτης νικηφόρου στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Βασιλείου, ἀλλὰ καὶ προγενέστερον εἶναι τοῦ ἀτυχοῦς πρώτου κατὰ τῶν Βουλγάρων πολέμου τοῦ 986, ὅτε διὰ πρώτην φοράν ὁ Βασίλειος μετέσχεν αὐτοπροσώπως μεγάλων στρατιωτικῶν ἔργων.

Ἐπὲρ τῆς χρονολογήσεως τοῦ ἔργου εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀρχῆς τοῦ Βασιλείου μαρτυροῦν καὶ ἄλλαι ἐνδείξεις. Ἐν § 12 ὁμιλεῖ ὁ συγγραφεὺς διὰ τὴν *τυραννικὴν γνώμην καὶ πλεονεκτικὴν βίαν ἐπὶ κακῶ τῶν πλησίων ἐπεικωμάσασαν καὶ κόρον κατὰ τὴν ἀπληστον βδέλλαν οὐκ ἔχουσαν*, καὶ ἀναφέρεται προφανῶς εἰς τοῦ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ τὴν στάσιν (976), εἰς αὐτὴν δὲ ἀναφέρεται ἐπίσης, ὅταν λέγῃ § 10, ὅτι ὁ Βασίλειος δὲν ἀπέκοψεν ὡς *σεσηπῶτα μέλη τοῦ σώματος τῶν ὑπηκόων τοὺς ὀλισθαίνοντας*, ἀλλὰ τοὺς ἐπανήγαγεν *φιλανθρωπῶτατα, εἰς ἣν ἐτάχθησαν λειτουργίαν τὸ πρότερον*. Πρόκειται προφανῶς περὶ τῶν συμμετασχόντων εἰς τὸ κίνημα ἐπιφανῶν στρατιωτικῶν τῆς Μ. Ἀσίας, τοὺς ὁποίους ὁ Βασίλειος συνεχώρησε μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Σκληροῦ³.

¹ Τὰ τρόπαια τῆς § 1 εἶναι μία γενικότης.

² Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνεται προφανῶς ὁ Παρακοιμώμενος Βασίλειος, ὁ ὁποῖος ἀπεμακρύνθη τῶν πραγμάτων τὸ 985.

³ Ἴσως ν' ἀναφέρεται ὁ συγγραφεὺς καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν ἐναντίον τοῦ Σκληροῦ τοῦ γνωστοῦ ἀντάρτου καὶ ὑπόπτου εἰς τὴν αὐλήν (πρβλ. Ψελλῶν I 6) Βάρδα Φωκά.

Μία αντίρρησης θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξη. Εἰς τὴν § 12 λέγει ὁ συγγραφεὺς: *καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἰδεῖν τὸν ἀδικούντα ἢ ἀδικούμενον οὐδὲ πρόκειται θέαμα τῷ βίῳ καὶ τραγωδίας ἐπάξιον ἄνθρωποι τῶν οἰκείων ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης προφάσεως ἐλαυνόμενοι*, καὶ τὰς λέξεις αὐτὰς θὰ ἠδύνατο κανεῖς νὰ συνδυάσῃ πρὸς τὴν Νεαράν τοῦ 996 καὶ τὰ μέτρα, τὰ ὅποια δι' ἐκείνης ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς κατὰ τῆς καταπίεσεως τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν ὑπὸ τῶν μεγάλων φεουδαρχικῶν γενῶν τῆς Ἀνατολῆς¹. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν οἱ λόγοι, πού ἐξέθετο ἄνωτέρω, δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ τοποθετήσωμεν τὸ πενιχρὸν εἰς γεγονότα ἐγκώμιον μετὰ τὸ 996, εἰς ἐποχὴν δόξης καὶ θριάμβων τοῦ Βασιλείου, ἔπειτα καὶ ἡ ὅλη περικοπὴ δεικνύει σαφῶς, ὅτι πρόκειται περὶ μέτρων ληφθέντων ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνταρσίαν καὶ σχετικῶν μὲ τὴν ἀνταρσίαν, μέτρων τὰ ὅποια δὲν μᾶς παρεδόθησαν ἄλλοθεν². Πόσα εἶναι ἄλλωστε τὰ στοιχεία, πού γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς μακρᾶς αὐτῆς βασιλείας; Ἐξ ἄλλου δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν, ὅτι οἱ κινήματάι ἀντιπροσωπεύαν ἀκριβῶς τὴν στρατιωτικὴν ἀριστοκρατίαν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ φυσικὰ καὶ τὰ συμφέροντά της³ καὶ ὅτι εἶναι αὐτονόητος ἡ προσπάθεια τοῦ Βασιλείου νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς πιεζομένους πληθυσμοὺς ἢ καὶ νὰ παρουσιάσῃ ἀπλῶς (διότι τὸ ἐγκώμιον ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐπίσημον ἐκδοχὴν), ὅτι τὸ κίνημα δὲν ἐστρέφετο κατ' αὐτοῦ προσωπικῶς, ἀλλ' ἀπεσκόπει νὰ κατοχυρώσῃ καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν πλεονεξίαν τῶν δυνατῶν ἐναντίον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ⁴.

¹ Schlumberger, *Épopée byzantine* II σ. 122 κέξ. Πρὸβλ. αὐτόθι I σ. 445 περὶ τῆς ἀναρχίας εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν κατὰ τὴν πρώτην στάσιν τοῦ Σκληροῦ.

² Ἄλλωστε ἡ Νεαρά τοῦ 996 κανονίζουσα ἓνα μόνον σημεῖον, τὰς ἀγοραπωλησίας, ἀσφαλῶς δὲν ἦτο τὸ μόνον τοῦ Βασιλείου μέτρον, εἰς τὸ κείμενόν μας δὲ τίποτε δὲν προδίδει, ὅτι πρόκειται περὶ μέτρου νομοθετικοῦ καὶ ὄχι περὶ μεταβολῆς καταστάσεως ἀπλῶς.

³ Ὁ Ψελλὸς I 5 λέγει περὶ τοῦ Σκληροῦ *πλοῦτόν τε περιβεβλημένος μέγαν ἀρκοῦντα τυράννω καὶ δυναστείαις ἔχων ἰσχύν*. Ὁ ἴδιος ἐπίσης ἀναφέρει I 26 μετὰ τὴν ἀνταρσίαν: *καὶ τοὺς τε λοχαγωγούς καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι τῆς τυραννίδος αὐτῷ ἐκοινώνησαν τὰς αὐτὰς ἔχειν ἀρχὰς καὶ τῶν αὐτῶν μέχρι παντός ἀπολαύειν ἀξιωμάτων, ὧν αὐτὸς τούτους ἠξίωσε, καὶ μήτε κτήσεων ἐστερηθῆναι ὧν τε εἶχον καὶ ὧν παρ' αὐτοῦ προσειλήφασιν, μήτε τινῶν ἄλλων τῶν προσκεκληρωμένων αὐτοῖς ἀπεστερηθῆναι*. Ὡσαύτως μετὰ τὴν μακιαβελλικὴν οὐστάσεωσ τοῦ Σκληροῦ πρὸς ἀποφυγὴν ἀνταρσιῶν εἶναι νὰ μὴν ἀφήνῃ κανένα στρατιωτικὸν νὰ ἔχη μεγάλον πλοῦτον (Ψελλὸς I 28), καὶ αὐτὴν ἐφήρμοσεν ὁ Βασιλεὺς (αὐτ. I 30 καὶ 31). Πρὸβλ. καὶ A. Vasiliev, *Histoire de l'empire byzantin* trad. P. Brodin καὶ A. Bouguina I (Paris 1932) σ. 455 ἐξ.

⁴ Ὡσαύτως τὸ 988 μετὰ τὴν καταστολὴν τοῦ κινήματος τοῦ Βάρδα Φωκά, ὅταν ὑπῆρχεν ἀκόμη ὁ κίνδυνος τοῦ Σκληροῦ, ὁ Βασιλεὺς ἐζήτησε νὰ προσεταιρισθῇ τὸν κληρον διὰ τῆς καταργήσεως τῶν νομοθετημάτων τοῦ Νικηφόρου Φωκά ἐναντίον τῶν μοναστηρίων τοῦ 964.

Δὲν μένει λοιπὸν καμμία ἀμφιβολία, ὅτι τὸ ἔργον συνετάχθη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀρχῆς τοῦ Βασιλείου, ἐκεῖ περὶ τὸ 980 (ἢ στάσις τοῦ Σκληροῦ κατεβλήθη ὡς γνωστὸν τὸ θέρος τοῦ 980), ὅταν ἀκόμη ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο νέος, ἐδείκνυε μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ γράμματα καὶ τοὺς λόγους, παρ' ὅσον κατόπιν ¹, καὶ ἦτο πολὺ μαλακὸς καὶ μειλίχιος, ὅπως τὸν παριστάνει ὁ ἐγκωμιαστὴς του ² καὶ ὅπως ρητῶς ὁ Ψελλὸς μαρτυρεῖ, ὅτι ἦτο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του ὁ στυγνὸς καὶ στρυφνὸς κατόπιν Βουλγαροκτόνος ³. Περὶ νέου ἐπίσης βασιλέως ἔχουν τὸ νόημά των ὅσα ὁ Λέων λέγει ἐξαιρῶν τὴν αὐτοκρατορίαν τοῦ Βασιλείου κατὰ τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν παθῶν ⁴, οὔτε θὰ εἶχε λόγον ν' ἀναφερθῆ μετ' ἐξύψους γλώσσης μετὰ πάροδον εἰκοσαετίας καὶ πλέον ἢ βασιλεία τῶν παρεγγράπτων σφετεριστῶν τῆς ἀρχῆς ⁵.

Καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηγητήσαμεν ὅλον σχεδὸν τὸ πενιχρὸν ἄλλωστε ἱστορικὸν περιεχόμενον τοῦ ἐγκωμίου. Ὑπολείπονται μόνον αἱ §§ 14-16, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῆς προστασίας, τὴν ὁποίαν ἐπεδαψίλευσεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς πτωχοὺς, καὶ περὶ τοῦ Πτωχοκομίου, τὸ ὁποῖον ἴδρυσεν χάριν αὐτῶν. Παρόμοιον γερονὸς δὲν μᾶς ἀναφέρεται ἄλλοῦ ⁶, ὁ μακρηγόρος δὲ τρόπος, μετ' ὃν ὁποῖον ὁ Λέων ἐξαιρεῖ τὸ πρᾶγμα, ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ἴδρυμα ἦτο πρόσφατον καὶ εἶχε προκαλέσει (ἢ ἤθελεν ὁ βασιλεὺς νὰ προκαλέσῃ) ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν. Ὁ Λέων ἄλλωστ' ἐπιμένει διὰ μακρῶν καὶ εἰς τοῦτο καὶ γενικῶς εἰς τὸν ἐγκωμιασμὸν τῆς γενναιοδωρίας τοῦ βασιλέως ⁷, ἀρετῆς τὴν ὁποίαν σπανίως ἐδείκνυεν εἰς τὰ κατόπιν ἔτη ὁ φειδωλότατος ἐκεῖνος καὶ λιτοδίαιτος μονάρχης. Εἶναι προφανές, ὅτι τοῦτο ἀνταπεκρίνετο καὶ πρὸς τοῦ βασιλέως τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὸ ἔργον τοῦ Λέοντος, μετ' ὃν ἡμιπέσημον χαρακτῆρα του, εἶναι σημαντικὸν μνημεῖον μιᾶς περιόδου εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Βασιλείου, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ νεαρὸς ἀκόμη βασιλεὺς, ἀπειλούμενος διαρκῶς ἀπὸ τοὺς κινηματίας στρατιωτικούς, ἐπισκιαζόμενος ἀπὸ τὸν Παρακοιμώμενον, τὸν ὁποῖον δὲν ἐτολμοῦσεν ἀκόμη ν' ἀπομακρύνῃ, μὴ ἔχων ἀκόμη νὰ ἐπιδείξῃ ἄλλους τίτλους ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν προγόνων του, ἐφιλοδοξεῖ νὰ κερδίσῃ μετ' ἐνδοξασίας περιποίησιν τῶν κατωτέρων τάξεων τῆς Πόλεως τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν πίστιν ἑνὸς λαοῦ, ὁ

¹ Ψελλὸς I 29 καὶ 30.

² § 10.

³ I 4 καὶ 22.

⁴ §§ 6, 7, 9.

⁵ § 8. Εἰς τὴν Νεαράν τοῦ 988 ὁμιλεῖ ὁ βασιλεὺς περὶ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Φωκά ὡς περὶ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιβάντος Zachariae von Lingenthal, Jus Graeco-Romanum III (Leipzig 1857) σ. 303 ε.

⁶ Πρβλ. Ἀμαντων ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. 35 (1923) σ. 131-164.

⁷ §§ 8, 16.

ὁποῖος εἶχε συνηθίσει νὰ βλέπη τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ρωμανοῦ καὶ τῆς Θεοφανοῦς νὰ ἔχουν διακοσμητικὴν μόνον σημασίαν διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Κατόπιν, ὅταν ὁ Βασίλειος ἠνδρώθη καὶ ὠρίμασε μὲ τὰς εὐθύναις, ἀλλὰ κυρίως μὲ τοὺς κινδύνους τῆς διοικήσεως, κινδύνους ἀπὸ τῶν βαρβάρων, κινδύνους ἀπὸ τῶν ἀνταρτῶν, καὶ ὅταν τὴν ἀγριωπὴν του κεφαλὴν περιέβαλλεν ὁ φωτοστέφανος τῆς δόξης καὶ τῆς νίκης, ἐπαγεῦσεν οὗτος τὴν ἀληθινὴν, τὴν ἀληθινὰ βασιλικὴν του φύσιν καὶ ἔγινεν ὁ αὐστηρὸς καὶ δεσποτικὸς κυβερνήτης, καὶ μόνον διὰ τοὺς στρατιώτας του εἶχε πλέον μειδιάματα¹. Ἦτο ὅμως τόση ἡ αἴγλη τῆς δυνατεῖς του προσωπικότητος, ὥστε ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης παρέμεινε μέχρι τέλους καὶ μέχρις ἐπαναστάσεως πιστὸς εἰς τὰς δύο του ἀνεψιάς, τὰς μόναις διαδόχους μιᾶς ἐνδόξου δυναστείας, τὴν Ζωὴν καὶ τὴν Θεοδώραν.

I. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

¹ Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι τὴν ἰδίαν τακτικὴν τῆς γενναιοδορίας ἐπέφησε καὶ ὁ ἀδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅταν ἔγινε μονοκράτωρ (Ψελλός I 13). Ἄλλ' αὐτὸ ἦτο καὶ ἡ μόνη ιδιότης, πού εἶχε κοινὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν του.